

még öt perccel ezelőtt makkegészséges volt. Most meg halott. Ráadásul nem is azért jöttek be a magyarok, hogy fölszabadítsák őt. Másnapra, harmadnapra Peti apjában is világosodni kezdett, hogy már réges-rég elfeledkeztek arról, hogy milyen disznóságokat követett el huszonnégy évvel ezelőtt. Az idő halad, és betemeti maga alá a múltat. Én is lassan fölébredtem.

Másnap délben a katolikus templom környékén kóvályogtam, mert jobb szó nem illik arra a fenenagy semmittevésre. Mert ilyenkor megáll az idő, megszűnik a munka, csak úgy járkál az ember az utcán összevissza, mintha szabadságon lenne. A katolikus templomtól balra egy sokat tapasztalt harckocsi állt, de az olyan vén volt, hogy a második világháborúban még a németek is csak az utolsó fázisban szedték elő. A pártházra meredt, nem a katolikus templomra. Az egész olyan benyomást keltett, mintha a „reakció” föltámadt volna, és egyenesen a pártot szeretné szétlővetni. A katona, mivel elég meleg volt, kiült a harckocsi fedelére, és honnan, honnan nem, szalonnázott. Már tudtam, hogy a tisztek megtiltották a katonáknak, hogy szóba álljanak a civilekkel. Magyarok voltak, de nem szólaltak meg az Istenért sem. Ez pedig rossz jel volt. A katona mellett egy sólyom ült mozdulatlanul, csak a szeme rebbenése árulta el, mikor élő és nem maskara. Mondom, megtiltották a katonáknak, hogy szóba álljanak a civil lakossággal. Még magyarul sem. Azt nem is mondták. Erre akkor jöttem rá, hogy magyarul szóltam a pártházra szegezett géppuskával vacakoló katonának. Először azt hitte, hogy rosszul hall. Kérdeztem, minek jöttek? Ő csak csóválta a fejét. A végén csak elszólta magát:

– Maga honnan tud magyarul?

– Minden második ember magyar a városban.

Ő csak csóválta a fejét, ahogy sem fért a fejébe a dolog, még az is lehet, hogy kémnek nézett. Mindenesetre gyanús lettem neki. Elfordította a fejét, mintha beferezte volna az ismerkedést. Most már csak a sólyommal törődött. Profilból láttam az arcát. Erősen töprengett, hogy mit is csináljon most. Nem mondom, hogy inamba szállt a bátorságom, de azért jobbnak láttam, ha lelépek. A büszkeség tette... Erősen gyűlöltem a katonát. Legalább két vagy három percig.

TÓTH KRISZTINA

A kulcs

A postaláda kulcsa vagy harminc évvel ezelőtt veszett el. Egy ideig, amikor még itt laktam, csavarhúzóval feszegettük a fedelet, később anyám rendszeresített a küldemények kihalászásához egy hosszú csipeszt. Idővel erre sem volt szükség, mert a postás hozzászokott, hogy ne dobálja be a leveleinket, hanem a ládák tetejére támassza őket, a fémperemre, ahogy anyánk kérte. Eszünkbe se jutott, hogy a postaládákhoz lehetne kulcsot csináltatni, az meg végképp nem, hogy kicserélhettünk a meghajlott, összekaristolts fedelet. Anyám mindig azt mondta, hogy ha majd felújítják a lépcsőházat, akkor a ládákat is lecserélik, felesleges külön venni egy újat.

A lépcsőházat soha nem újítták fel, és bár a közös költség tartalmazta a felújítási alapot, ami havi ezer forint pluszt jelentett, ez az alap rendszeren elment a talajvizes pincék szivattyúzására, a betört üvegek javítására és a folyton lyukas ereszcatornák foltoztatására.

A lépcsőház falát derékig salétrom borította ugyan, de a lépcső mindig ragyogott a tisztaságtól és a vas lábtörlőrácsra hajtogatott nedves felmosórongyok fertőtlenítőszagot árasztottak. Anyám erre nagyon adott. Minden áldott nap feltörölte az ajtónkig vezető szakaszt, nem csak akkor, ha ő volt az ügyeletes. Tulajdonképpen itt, a kapubejárat és az első emelet közt adódott a legtöbb munka, mert aki biciklivel járt, az csíkokat húzott, az anyám által gyűlölt kutyások pedig itt potyogtatták el a sétáról behordott sárdarabokat. Anyám fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy mi a ránk szabott munkán túl is teljesítjük takarítási kötelezettségünket, mert rendes és tiszta emberek vagyunk. Igényesek – ahogy ő szerette mondani. Az *igénytelen* anyám szőlőzsírtól fénylő ajkán szitokszó volt, és általában az *alakkal* párosult. Az igénytelen alak valami átmenetet jelentett az ember és az állat között, félig-embert, olyasvalakit, akinek még csak igénye sincs a higiéniére és a rendezettség-re, annyira primitív. Állítólag apánk, akinek a neve az összekaristolts postaládán állt, éppen egy ilyen igénytelen alak volt. Úgy tűnik, valamiféle igényei mégiscsak mutatkozhattak, méghozzá olyasfélék, amelyeket anyánk nem tudott kielégíteni, ezért gyerekkorunk homályba vesző kezdetén, amikor én még csak három éves voltam, az öcsém pedig kettő, távozott az életünkből. Alig van róla emlékem, ha van, az is inkább a családi elbeszélésekből, nem a saját, felidézhető múltamból. Távozása mártírrá avatta anyánkat, a rendes asszonyt, aki még ilyen nehéz körülmények között is helytállt. A számlák még évtizedekig apánk nevére érkeztek, és ha hivatalos személy érdeklődött, mondjuk becsengetett valami óraleolvasó, anyánk mindig azt mondta, hogy az ilyen és ilyen nevű ember meghalt. – Számomra legalábbis – tette hozzá drámai arccal, ha a kijelentést árnyalni kellett.

Nekünk se engedte, hogy apánkról kérdezősködjünk, nyomait pedig szinte maradéktalanul sikerült eltávolítania a lakásból. Ruhák, és fényképek egyáltalán nem maradtak, de egy-két tárgy igen. Ott volt az előszobaszekrényben az elem-lámpája, a szerszámai, a pincében pedig egy régi, rafiával bevont demizson, amit – ezt anyánk egyszer elkotyogta, amikor krumpliért mentünk le – még az ő apja csinált. Valahol falun éltek, apánk csak később jött fel a városba, de hogy mikor és miért, azt már nem volt kitől megkérdeznünk. Az öcsém egyensúlyozott fel a lépcsőn, apró karjában a halom kicsírázott krumplival.

Anyánk egyébként többnyire békén hagyott bennünket, főleg, amikor nagyobbak lettünk. Általában saját magával volt elfoglalva. Egy időben azt vette a fejébe, hogy túl rövidek a lábujjai, szinte közönségesen, parasztosan tömpék. Attól fogva csak zárt körömcipőket hordott, az elől kivágott orrukat pedig mind különvágotta egy nejlonszákba. A zsákot egy reggel a kezembe nyomta, és azt kérte, vigyem be az iskolába a szegény gyerekeknek. Biztosan van sok olyan, nehéz sorsú kislány, akinek nem telik ilyen divatos cipőkre, mondta átszellemülten, már kisminkelve, úgyhogy adjam csak oda nekik. Anyánknak kicsi lába volt, de el nem tudtam képzelni, mit kezdenének gimnazista évfolyamtársaim ezekkel a masnis, csatos, drapp cipőkkel. Nem vitatkoztam anyánkkal, csak összenéztünk az öcsém-

mel és már vittem is a szatyrot, ahogy a szemetet szoktam kifelé menet. Tudtuk, hogy azt szeretné visszahallani, hogy ő milyen nagylelkű asszony, azért hazaérkezéskor mondtam is neki, hogy az osztályfőnök köszönte nagyon a küldeményt, és odaadta az iskolatitkárnak, aki tudja, kik a rászorulók. Meg, hogy nagyon szép tőle, hogy gondolt a szegényekre. A cipőket jó messze, az iskola környékén dobtuk el, nehogy valaki a közelünkben kikukázza őket és anyám ráismerjen valamelyik jellegzetes lábbelijére a piacon vagy a postán.

A lábujjak méregetése, úgy emlékszem, elég sokáig eltartott, nyáron anyám a szandálokat is száműzte a ruhatárából. Később jött az új örület, amikor a sarkát találta túlságosan kiállóknak. Esténként egy reszelővel ápolgatta, dörzsölte, és nézegette a nagy állótükörben, de sehogy se tudott megbékülni vele. Az öcsémmel azon röhögünk, hogy az új munkatárs, aki újabban udvarolni kezdett a mai szemmel nézve akkor még viszonylag fiatal anyáknak, bizonyára lábfetisiszta lehet, ha anyánk ennyire ráfókuszált a cipőkből kilátszó területekre. Ernő, a pénzügyi szakember néhány hónap múlva eltűnt a beszámolókból, és nem hívta többet anyánkat vacsorázni vagy sétálni sem. Nem kérdezősködtünk, anyánk pedig nem adott magyarázatot, csak felemlgette Ernő egy-két gusztustalan tulajdonságát, amelyek közül a legrejtélyesebbnek az tűnt, hogy a szerencsétlen majdnem albinó. Ez az egy momentum kicsit izgalmasabbá tette a szemünkben Ernőt, de mivel sose láttuk, nem ellenőrizhettük anyánk állatásának igazságtartalmát. Pedig jó lett volna látni egy igazi majdnem albinót.

Anyánk lézengett a lakásban, vett magának néhány új ruhát, aztán szigorú fogyókúrába kezdett. Nem volt kövér, inkább átlagos testalkatúnak mondtam volna, de ugyanúgy, ahogy a lábujjak rövidségéről, a hajakról se lehetett lebeszélni. Abban az időszakban hájasodó, középkorú nőnek nevezte magát, aki teljesen eltehenesedne, ha nem venné időben kézbe a dolgokat. Ha nem süppedne bele az önsajnálathoz és respektáshoz, mondogatta takarítás közben, ahogy mások.

Egy délután, amikor később értem haza az iskolából, éppen a lépcsőházat készült feltörölni. A fertőtlenítő víz már előtte gőzölgött a vödörben, anyám pedig épp egy összelappadt gumikesztyűt nyitogatott. Kicsit előrehajolt és belefűjt, amittől a kesztyű hirtelen nagy, rózsaszín töggyé dagadt. Ebben a pillanatban valóban volt benne valami tehénszerű.

Este a konyhaasztalnál üldögéltem és zenét hallattam. – Megtanítsalak hányni? – kérdezte anyám szórakozottan, mint akinek hirtelen eszébe villant, hogy a lépcsőház takarításon és a lakás tisztántartásán túl vannak anyai kötelezettségei. Át kéne adnia valamit a világról szerzett tapasztalataiból. – Nem kell, kösz – válaszoltam.

Az anyám és az öcsém sokat hánytak. Az öcsém azért, mert esténként rendszeresen részegen jött haza, az anyám meg azért, hogy nehogy elhízzon, mint azok az *igénytelen* kolléganői, akik kifolynak a kosztümjeikből. Az evésről képtelen volt lemondani, de a kövérségtől rettegett.

Az öcsém második után kimaradt a szakmunkásképzőből. Amikor betöltötte a tizenhatot, jelentkezett egy óceánjáróra dolgozni. Anyám fel nem foghatta, hogy vehették fel nyelvtudás nélkül, én pedig azt nem foghattam fel, hogy anyám, aki semmilyen nyelvet nem beszélt, hogyan tud olyan hallatlan fölényrel és felháborodással ítélni, mintha ő maga legalábbis szinkrontolmácsolásból élne. Ha vala-

ki nem ismerte őt, azt hihette volna, hogy francia nevelőnője volt, és vérzik a szíve, hogy az öcsénk ilyen félkész műveltséggel vágott neki a nagyvilágnak. Mindenesetre három évig haza se jött utána, még telefonálni se telefonált. Anyánk biztos volt benne, hogy apánk keze van a dologban, mert egy időben apánk is tervezte, hogy elmegy jó pénzért hajóra dolgozni. Anyánk kombinált, és arra jutott, hogy az öcsémből is egy szar, *igénytelen alak* lesz, egy alkoholista senki.

Nagyon meglepődtem, amikor egy reggel arra ébredtem, hogy nekem is hányanom kell. Az öcsém akkor már nem lakott otthon. Igyekeztem felülni az ágyamban és nem összerondítani a lepedőt. Még csak fél hét volt, aludhattam volna még negyed órát, de az émelygés magamhoz térített. Harmadikos gimnazista voltam. Összehánytam az előszobát, felmostam, aztán aznap nem mentem be.

Csak úgy két hét múlva kezdett derengeni, hogy talán terhes vagyok. Addigra már majdnem minden reggel émelygésre ébredtem, és olyan szaggal terítettem be a fürdőszobát, amilyennel anyánk szokta egy-egy kiadósabb vacsora után.

Az iskolában nem szóltam senkinek. Igaz, nem is nagyon lett volna kinek. Barátnőm nem volt, mert hozzánk soha senki nem jöhetett, arra meg nem telt, hogy beüljek valahová a többiekkel. Anyánk szigorúan ügyelt a zsebpénzre, amióta kiderült, hogy az öcsém cigit és piát vásárolt a tízóráira szánt ötszázasokból. A fiúk, akikkel időnként lefeküdtem, nem a mi sulinkba jártak. Némelyiknek még a nevét se tudtam, hogy találhattam volna ki, hogy melyik lehet a gyerek apja.

Elmúltam már tizenhat, így orvoshoz elmehettem egyedül is, de az abortuszhoz szülői beleegyezés kellett volna. Szó se lehetett arról, hogy anyámat bármibe belevonjam.

A körzeti kórházban Tálásnak hívták a nőgyógyászt. Látásból ismertem, mert a gyereke ugyanabba az általános iskolába járt, mint én. Tudtam, hogy ő is elvált a feleségétől és hogy a lánya nálam egy évvel idősebb. Gondoltam, ezeket hozom szóba majd, ha a beutalót kéri. Még biztosítási kártyám se volt, évekkkel ezelőtt elveszett, szerencsére sose voltam beteg. Valamiért azt feltételeztem, hogy kísérrőre is szükség lesz, hogy egyedül be se engednek. És mivel fogalmam sem volt, hogy zajlik az ilyesmi, azt képzeltem, hogy doktor tálás némi barátságos beszélgetés után kiszedi belőlem a gyereket, én egy kicsit vérzek, aztán az addigra kiválasztott kísérrő karján távozom a rendelőből, és hazamegyek. Itthon pedig nem szólok egy szót sem, másnapra úgymint elmúlik az egész.

Megint eltelt egy hét, de nem volt ötletem, kit vihetnék magammal a rendelésre. Egyik délután, amikor anyám kiírta, hogy hozzak egy kiló krumplit és pucoljam is meg, a zöldségesnél eszembe jutott valami. Südi, aki mindig a boltban üldögélt, és aki kicsit gyagyásnak látszott, mindig nagyon kedvesen mosolygott rám. Állítólag valami távoli rokona volt a zöldségesnek, és nem járt iskolába, csak itt téblábolt. Én mindig is bírtam a fogyikat, egyszer le is feküdtem egy debil sráccal, csak nagyon rossz szagú volt a szája meg harapott is. De Südi aranyos volt, mutatta, hogy mit vegyek, almát például, itt az alma. Südi a megoldás. Megkérdeztem, eljönne-e velem egyik délután az orvoshoz, de azt felelte, hogy nem beteg. Nem baj, mondtam, én beteg vagyok egy kicsit, jó lenne, ha velem jönne.

Meleg, kora tavaszi nap volt, amikor sulit után elindultunk. Südi rettenetesen be volt öltözve, izzadt a téli sapka alatt, és úgy felszerelkezett csomagokkal, mintha

több napra utaznánk. A rendelőben aztán kiderült, hogy kaját hozott magával. Rá kellett szólnom, hogy ne szotyolázzon.

Amikor Dr. Tálás odabent megkérdezte, hogy ki a gyerek apja, akkor mondtam, hogy a Südi. Nagy szemeket meresztett rám, mert ismerte anyámat, és sehogy se fért a fejébe az egész történet, de én csak vonogattam a vállam, és mondtam, hogy minél előbb szeretnénk túllenni ezen a kínos ügyön, legfőképpen anyám.

Nagyon rövid az idő – csóválta a fejét –, már a tizenkettedik hétnél járhatunk. Mondtam, hogy felőlem már most is kiszedhetjük azt a gyereket, de kiderült, hogy ez nem így megy, fel kell vennem a kapcsolatot a helyi védőnővel és mindenféle kérvényeket kell kitöltenem.

Mire kiértem, Südi mindent teleszotyoláztott, hiába mondtam neki, hogy itt nem lehet. Kérdezte, meggyógyultam-e, és adtak-e valami orvosságot. Érdekes, a boltban valahogy sose éreztem, mennyire bűdös szegény, de itt a váróban betöltötte a levegőt a savanykás testszagával. Minden később érkező nő a túloldali széksorra ült le, onnan bámultak minket, ahogy távozunk.

Este értem haza. A lépcsőház nem volt feltörölve, hiányzott kapunyitáskor az ismerős, éles szag. Gondoltam, anyám nincs itthon, biztos fogászhoz ment. Újabbban az volt a mániája, hogy rövidek a fogai, rövidek és barnák. Egérfogak. Koronát akart tetetni rájuk, de nem olyan formájúakat, mint az eredetiek, hanem másmiyeneket. Kivágott fényképeket hordott a retiküljében, hogy megmutassa, milyen mosolyt, milyen fogsort szeretne, de már a többedik fogtechnikus mondott neki nemet. Anyánk óvatos volt, innentől csak telefonon puhatolózott, és olyan szavakat mondott, mint harapásív meg szájkarakter. Volt, aki azonnal letette, mások csak néhány mondat után.

Csöngetnem kellett, mert belülről benne volt a kulcs a zárban. Percekig tartott, míg anyánk végre előkászálódott, a feje puffedt volt a sírástól. Na, gondoltam, ma is elhajtotta őt egy fogorvos a tarka zabba. Nem kérdeztem semmit, mentem egyenesen a szobámba, de élem furakodott. Ki akartam kerülni, nehogy beszélgetni akarjon, de jött szorosán mellettem, mint akiből mindjárt újra kitör a sírás. Még csak ez hiányzott volna, hogy vigasztaljam, miközben csöpög a taknya. Na, nem.

Oldalazva el akartam csusszanni mellette, de a nappali ajtajában meglökött, aztán eltorzult arccal üvöltöni kezdett, minden átmenet nélkül, szinte ismeretlen hangon. Néha az üvöltés rikácsolásba csapott át, miközben anyám festett haja kibomlott, és nyálas arcára tapadt. Égetsz engem, te kis szemétláda, te hálátlan, rohadt kis ribanc. Égetsz engem, az úrinőt, odamész a Tálashoz azzal a tetves kis senkivel, összefekszel vele, te utca rongya. Minek is szültelek meg, te rohadék, te senki. Először csak kézzel ütött, aztán amikor a földre kerültem, rugdosni kezdett, főleg a hasamat. Később, nem tudom, honnan került az elő, apám hatalmas demizsonjával csapkodott, ahol ért. Pinceszaga volt a fonatoknak, ezt még kábulatomban is éreztem, dohos pinceszaga. Fogalmam sincs, miért hozhatta fel anyám letről, nyilván nem azzal akart megölni. Ha meg akart volna ölni, futott át rajtam, miközben próbáltam átgördülni a másik oldalamra, akkor egyszerűen fogta volna a konyhakést és leszúr. Hiába fordultam át, megint a hasamat rúgta. Nem is tudtam, hogy anyámban ekkora erő van. Ha képes lettem volna felállni, biztosan megölöm. Felrepedt a szám, és reccsent valami. Nem a csontom volt, a vastag üvegede-

mizson repedt el, engem pedig alul egyszer csak elöntött a meleg vér. Anyám még mindig ütött és rúgott, rohadt kis kurva, mint aki nem fogja fel, hogy meghaltam, kész, vége, nincs miért tovább ordítóznia, abba lehet hagyni az egészet. Ki lehet dobni azt a redves demizsont is.

Dehogyan haltam meg. Nagyon is józan voltam, érzékelttem, hogy a terhességgel már nem lesz gond, hallottam, ahogy szörtyögve sír, kimegy a szobából, aztán visszajön, és vérmaszatot hord szét a földön harisnyás lábával. Belőlem jött ez a sok vér, mind belőlem.

Törölhet majd fel, vigyorodtam el. Döbbenet nézett vissza rám, nagyon megszűröl, fentről. Jól voltam. Valahonnan a messzeségből, talán a ruhájából, alászállt egy papír és a fejem közelében landolt. Még azt is láttam, hogy egy telefonszám van rajta. Valamelyik fogászé lehet, vigyorogtam tovább, valamelyik sokadik fogászé, aki nem vállalta el a fogak hosszabbítását. Vagy épp elvállalta.

Amikor anyánk meghalt, ki kellett hordanom a maradék cuccait a konténerbe. A bútorokat az öcsém már eladta. Az utolsó körnél eszembe jutott valami. Belepróbáltam a saját postaládakulcsomat az ottaniba. Simán nyitotta. A láda dugig volt mindenféle gyűrött reklámmal meg kifizetetlen számlákkal, felszólításokkal, amelyek apánk neve állt.

